

POTIRUL (din greacă: ποτήριον – pahar, καλύξ – cupă) este un pahar din metal aurit sau argintat, de forma unei cupe, în care se pregătește vinul amestecat cu apă pentru Sfânta Euharistie. De aceea, cuvântul „potir” se referă uneori la conținutul Potirului (I Corinteni 10:16, 21), și nu la vasul propriu-zis. Prototipul Potirului este paharul folosit de Mântuitorul la Cina cea de Taină. Simbolic, Potirul poate fi asociat cu coasta împunsă a Mântuitorului, din care a curs sânge și apă.

În exterior, Potirul este împodobit cu icoana Mântuitorului, a Maicii Domnului, a Sfântului Ioan Botezătorul, cu chipul Sfintei Cruci și a celor patru evangheliști. Ca și Discul, Potirul la început era foarte simplu, iar cu timpul s-a modificat până la aspectul din prezent. O bună perioadă de timp s-au folosit potirele de lemn¹, iar astăzi există o tendință de a folosi Potirele cu pahare de sticlă, care sunt destul de comode, dar care prezintă și un anumit pericol.

Tot despre Potir trebuie să mai menționăm următoarele:

Împărtășirea dintr-un singur Potir a creștinilor unei comunități euharistice a fost văzută dintotdeauna ca un simbol al unității și comuniunii în Hristos a tuturor membrilor acelei comunități. În primele veacuri creștine, când numărul credincioșilor era destul de mic, nu se concepea ca într-o singură comunitate să fie mai multe Biserici/biserici; iar aceasta, tocmai din dorința de a sublinia această unitate a tuturor în jurul aceluiași Potir euharistic, avându-se în vedere și vasul, nu doar conținutul acestuia. Dar după creșterea substanțială a numărului de credincioși, mai ales în marile cetăți ale Bizanțului, nu mai era posibil ca în ele să fie o singură biserică, și atunci simbolismul împărtășirii dintr-un singur Potir s-a redus la ideea împărtășirii din același conținut al Potirului, adică Același Hristos mărturisit și primit de către toți, nu și la Potirul ca vas liturgic.

Și mai târziu, în marile catedrale bizantine, dar mai ales la Sfânta Sofia, pentru a împărtăși mai organizat mulțimea de credincioși, în aceeași biserică se foloseau mai multe Potire, practica fiind întâlnită și astăzi în unele Biserici de limbă greacă și mai ales în Biserica Ortodoxă Rusă, fiind în același timp aproape necunoscută în Biserica Ortodoxă Română.²

Se știe că prin secolele al VII-lea–al XI-lea, la Sfânta Sofia, unde de cele mai multe ori erau foarte mulți credincioși la împărtășire, se pregăteau mai multe Agnețe (pe mai multe Discuri) și respectiv mai multe Potire din care, la momentul potrivit, mai mulți

¹ Mai multe sinoade apusene și unii papi, ca de exemplu Leon al IV-lea (secolul al X-lea), au interzis uzul potirelor de lemn. Aceasta arată că ele încă se foloseau, dar mai rar. Este importantă atât din punct de vedere istoric, cât mai ales duhovnicesc o sentință, atribuită de unii Sfântului Bonifaciu, episcop de Mogunt († 755), iar de alții chiar Sfântului Athanasie cel Mare († 372), care spune că „Odinioară preoți de aur slujeau cu potire de lemn, acum, dimpotrivă, preoți de lemn slujesc în potire de aur” (cf. *Liturgica Generală*, p. 591).

² Aceasta probabil și pentru faptul că, după observațiile noastre, dintre toți ortodocșii, românii sunt cei care se împărtășesc cel mai rar. În această situație (deloc lăudabilă) de la noi, bineînțeles, rareori se pune problema de a folosi mai multe Potire pentru a-i împărtăși pe credincioși. În Basarabia însă, ca și în Rusia și în alte părți, această practică există. Cunoaștem de asemenea că anumite tendințe de a o introduce există și în România și acestea nu trebuie calificate ca abateri de la vreo normă sau ca pe niște inovații periculoase.

clerici ieșeau și împărtășeau în mai multe locuri din biserică, inclusiv în imensele balcoane ale Sfintei Sofii.³ De atunci încolo însă, în toate Bisericele, mai ales datorită dezvoltării ritualului Proskomidiei, chiar și atunci când este nevoie de a împărtăși sute și chiar mii de credincioși, se pregătește un singur Agneț, uneori foarte mare, și se binecuvântează un singur Potir, de asemenea foarte mare, iar înainte de împărtășirea credincioșilor, Sfântul Trup și Sânge sunt împărțite și în alte Potire mai mici, din care pot împărtăși mai mulți preoți simultan.⁴

Desigur, o astfel de practică se impune doar în anumite comunități și doar în posturi sau la sărbătorile mai mari. Am dorit însă ca aceste elemente să fie cunoscute, arătând totodată că, chiar și în această situație, ideea împărtășirii dintr-un singur Potir nu dispare, ci trece de la formă la esență.

³ Cf. М. ЖЕЛТОВ, *Евхаристия* // ПЭ, vol. 17, p. 634; ИДЕМ, *Антиминс* // ПЭ, vol. 2, p. 489.

⁴ Detalii practice privind împărtășirea din mai multe Potire vezi în articolul ÎPS ILARION ALFEYEV, publicat pe www.teologie.net.